Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 20ής Ιουνίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Γονική μέριμνα – Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 – Άρθρα 10 και 11 – Διεθνής δικαιοδοσία σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης παιδιού – Συνήθης διαμονή του παιδιού σε κράτος μέλος πριν από την παράνομη μετακίνηση – Διαδικασία επιστροφής μεταξύ τρίτης χώρας και κράτους μέλους – Έννοια της "αίτησης επιστροφής" – Σύμβαση της Χάγης, της 25ης Οκτωβρίου 1980, για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών»

Στην υπόθεση C-35/23 [Greislzel] [1],

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Oberlandesgericht Frankfurt am Main (εφετείο Φρανκφούρτης επί του Μάιν, Γερμανία) με απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 2023, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Ιανουαρίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

Πατέρας

κατά

Μητέρας

παρισταμένων των:

Τέκνου L,

Δικηγόρου,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Λυκούργο, πρόεδρο τμήματος, O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot, S. Rodin και L. S. Rossi (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: N. Mundhenke, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 7ης Δεκεμβρίου 2023,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

[1] Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– Ο πατέρας, εκπροσωπούμενος από τους A. Hamerak και T. von Plehwe, Rechtsanwälte,

– η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Möller, τον M. Hellmann, τον R. Kanitz και τη J. Simon,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna και τις M. Kozak και S. Żyrek,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους C. Vollrath και W. Wils,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 8ης Φεβρουαρίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 10 και 11 του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 (ΕΕ 2003, L 338, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ Γερμανού υπηκόου κατοίκου Ελβετίας, πατέρα του ανήλικου τέκνου L, και της μητέρας του εν λόγω τέκνου, σχετικά με τη γονική μέριμνα του τελευταίου.

Το νομικό πλαίσιο

Η Σύμβαση της Χάγης του 1980

3 Όπως προκύπτει από το προοίμιο της σύμβασης για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, η οποία συνήφθη στη Χάγη στις 25 Οκτωβρίου 1980 (στο εξής: Σύμβαση της Χάγης του 1980), η σύμβαση αυτή έχει ως σκοπό «να προστατεύσ[ει] διεθνώς το παιδί κατά των επιβλαβών συνεπειών της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης του και να δημιουργήσ[ει] διαδικασίες που αποβλέπουν στο να διασφαλίσουν την άμεση επιστροφή του παιδιού στο Κράτος της συνήθους διαμονής του, καθώς και την προστασία του δικαιώματος επικοινωνίας».

4 Το άρθρο 6, πρώτο εδάφιο, της σύμβασης αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος υποδεικνύει μία [κ]εντρική [α]ρχή επιφορτισμένη να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται από τη [σ]ύμβαση.»

5 Το άρθρο 8, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω σύμβασης έχει ως εξής:

«Το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή η οργάνωση που ισχυρίζονται ότι ένα παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε κατά παραβίαση δικαιώματος επιμέλειας μπορούν να απευθυνθούν είτε στην [κ]εντρική [α]ρχή του τόπου της συνήθους διαμονής του παιδιού είτε σ' αυτήν οποιουδήποτε άλλου

Συμβαλλόμενου Κράτους, για να τους παράσχουν τη συνδρομή τους με σκοπό να εξασφαλιστεί η επιστροφή του παιδιού.»

6 Κατά το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, της ίδιας σύμβασης:

«Εφόσον ένα παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε παράνομα κατά την έννοια του άρθρου 3 και από τη μετακίνηση ή κατακράτησή του μέχρι τον χρόνο κατάθεσης της αίτησης ενώπιον της δικαστικής ή διοικητικής αρχής του Συμβαλλόμενου Κράτους, όπου βρίσκεται το παιδί, διέρρευσε χρονικό διάστημα μικρότερο του ενός έτους, η επιληφθείσα αρχή διατάσσει την άμεση επιστροφή του.»

7 Το άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980 προβλέπει τα ακόλουθα:

«Παρά τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου, η δικαστική ή διοικητική αρχή του Κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση δεν δεσμεύεται να διατάξει την επιστροφή του παιδιού, εφόσον το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή η οργάνωση που αντιτίθεται στην επιστροφή του αποδεικνύει:

α) ότι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή η οργάνωση που είχε τη μέριμνα του προσώπου του παιδιού δεν ασκούσε ουσιαστικά το δικαίωμα επιμέλειας κατά το χρόνο της μετακίνησης ή κατακράτησης ή είχε συναινέσει στη μετακίνηση ή κατακράτηση αυτήν ή την είχε εγκρίνει εκ των υστέρων, ή

β) ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η επιστροφή του παιδιού να το εκθέσει σε φυσική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να το περιαγάγει σε μια αφόρητη κατάσταση.

[…]»

8 Το άρθρο 34 της σύμβασης της Χάγης του 1980 προβλέπει τα ακόλουθα:

«[…] [Η] παρούσα [σ]ύμβαση δεν εμποδίζει την επίκληση ενός άλλου διεθνούς κειμένου που δεσμεύει το Κράτος προέλευσης και το Κράτος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση […] για να επιτευχθεί η επιστροφή του παιδιού που μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε παράνομα ή για να οργανωθεί το δικαίωμα επικοινωνίας.»

Ο κανονισμός 2201/2003

9 Οι αιτιολογικές σκέψεις 12, 17 και 18 του κανονισμού 2201/2003 έχουν ως εξής:

«(12) Οι κανόνες [διεθνούς δικαιοδοσίας] που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας. Αυτό σημαίνει ότι κατά πρώτο λόγο θα πρέπει να [έχουν διεθνή δικαιοδοσία] τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις μεταβολής της διαμονής του παιδιού ή ύστερα από συμφωνία μεταξύ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας.

[…]

(17) Σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης παιδιού, η επιστροφή του θα πρέπει να επιτυγχάνεται αμελλητί, και για τον λόγο αυτό θα πρέπει να εξακολουθήσει να ισχύει η σύμβαση της Χάγης [του] 1980 όπως συμπληρώνεται με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού, και ειδικότερα του άρθρου 11. Τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο

το παιδί έχει μετακινηθεί ή κατακρατείται παράνομα, θα πρέπει να μπορούν να αντιτάσσονται στην επιστροφή του σε συγκεκριμένες και δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις. Εντούτοις, μία τέτοια απόφαση θα πρέπει να μπορεί να αντικαθίσταται από μεταγενέστερη απόφαση δικαστηρίου του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Εάν η απόφαση αυτή συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού, η επιστροφή θα πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς να απαιτείται προσφυγή σε καμία διαδικασία για την αναγνώριση και εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως στο κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται το απαχθέν παιδί.

(18) Σε περίπτωση αποφάσεως μη επιστροφής δυνάμει του άρθρου 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, το δικαστήριο θα πρέπει να ενημερώνει σχετικά το αρμόδιο δικαστήριο ή την κεντρική αρχή του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Το εν λόγω δικαστήριο, εάν δεν έχει επιληφθεί ακόμη, ή η κεντρική αρχή, θα πρέπει να απευθύνει κοινοποίηση στα μέρη. Η υποχρέωση αυτή δεν θα πρέπει να κωλύει την κεντρική αρχή να απευθύνει επίσης κοινοποίηση στις οικείες αρμόδιες αρχές κατά τα οριζόμενα στο εθνικό δίκαιο.»

10 Το άρθρο 2 του κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[…]

7) Ο όρος “γονική μέριμνα” περιλαμβάνει το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που παρέχονται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με δικαστική απόφαση, απευθείας από το νόμο ή με ισχύουσα συμφωνία όσον αφορά το πρόσωπο ή την περιουσία του παιδιού. Ειδικότερα ο όρος περιλαμβάνει το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας.

[…]

9) Ο όρος “δικαίωμα επιμέλειας” περιλαμβάνει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αφορούν τη φροντίδα για το πρόσωπο του παιδιού, και ειδικότερα το δικαίωμα απόφασης καθορισμού του τόπου διαμονής του.

[…]

11) Ο όρος “παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού” σημαίνει τη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού:
   α) εφόσον γίνονται κατά παραβίαση δικαιώματος επιμέλειας το οποίο προκύπτει από δικαστική απόφαση ή από το νόμο ή από συμφωνία που ισχύει σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του

   και

   β) με την επιφύλαξη ότι το δικαίωμα αυτό ασκείτο πραγματικά, αποκλειστικά ή από κοινού με άλλους, κατά το χρόνο της μετακίνησης ή κατακράτησης ή θα είχε ασκηθεί κατ’ αυτόν τον τρόπο εάν δεν είχαν επισυμβεί τα γεγονότα αυτά. Η επιμέλεια θεωρείται ότι ασκείται από κοινού όταν ο ένας από τους δικαιούχους της γονικής μέριμνας δεν μπορεί, σύμφωνα με απόφαση ή απευθείας από το νόμο, να αποφασίζει για τον τόπο διαμονής του παιδιού χωρίς τη συγκατάθεση άλλου δικαιούχου της γονικής μέριμνας.»

11 Ο κανονισμός 2201/2003 περιλαμβάνει το κεφάλαιο ΙΙ, το οποίο τιτλοφορείται «Δικαιοδοσία» και στο οποίο εντάσσονται, στο τμήμα 2 που επιγράφεται «Γονική μέριμνα», τα άρθρα 8 έως 15 του κανονισμού.

12 Το άρθρο 8 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενική δικαιοδοσία», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής.

2. Η παράγραφος 1 δεν θίγει τις διατάξεις των άρθρων 9, 10 και 12.»

13 Το άρθρο 10 του ίδιου κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «[Διεθνής δικαιοδοσία] σε περίπτωση απαγωγής παιδιού», ορίζει τα εξής:

«Σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης του παιδιού, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του διατηρούν [τη διεθνή δικαιοδοσία] τους έως ότου το παιδί έχει αποκτήσει συνήθη κατοικία σε άλλο κράτος μέλος, και:

α) κάθε πρόσωπο, ίδρυμα ή οργάνωση που έχει δικαίωμα επιμέλειας έχει συγκατατεθεί στη μετακίνηση ή κατακράτηση,

ή

β) το παιδί έχει διαμείνει σε αυτό το άλλο κράτος μέλος για περίοδο τουλάχιστον ενός έτους αφότου το πρόσωπο, το ίδρυμα ή οιαδήποτε άλλη οργάνωση που έχει δικαίωμα επιμέλειας γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει τον τόπο στον οποίο ευρίσκεται το παιδί και το παιδί έχει ενταχθεί στο νέο περιβάλλον του, συντρέχει δε μια από τις παρακάτω προϋποθέσεις:
   i) εντός ενός έτους αφότου ο δικαιούχος της επιμέλειας γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει τον τόπο στον οποίο ευρίσκεται το παιδί, δεν έχει υποβληθεί αίτηση επιστροφής ενώπιον των αρμόδιων αρχών του κράτους μέλους στο οποίο έχει μετακινηθεί ή κατακρατείται το παιδί,
   ii) έχει ανακληθεί αίτηση επιστροφής την οποία υπέβαλε ο δικαιούχος της επιμέλειας, και δεν έχει υποβληθεί νέα αίτηση εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο σημείο i),
   iii) έχει περατωθεί υπόθεση ενώπιον δικαστηρίου του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση κατ' εφαρμογήν του άρθρου 11 παράγραφος 7,
   iv) τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του έχουν εκδώσει απόφαση για επιμέλεια που δεν συνεπάγεται την επιστροφή του παιδιού.»

14 Το άρθρο 11 του κανονισμού 2201/2003, το οποίο φέρει τον τίτλο «Επιστροφή του παιδιού», ορίζει τα εξής:

«1. Όταν ένα φυσικό πρόσωπο, ίδρυμα ή οργάνωση που έχει δικαίωμα επιμέλειας προσφεύγει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους προκειμένου να εκδοθεί, βάσει της σύμβασης της Χάγης [του 1980], απόφαση για την επιστροφή του παιδιού το οποίο μετακινήθηκε ή κατακρατείται παρανόμως σε κράτος μέλος διάφορο του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση, ισχύουν οι παράγραφοι 2 έως 8.

[…]

6. Εάν ένα δικαστήριο εκδώσει απόφαση για τη μη επιστροφή του παιδιού, σύμφωνα με το άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, το δικαστήριο αυτό διαβιβάζει αμέσως, είτε απευθείας είτε μέσω της κεντρικής του αρχής, αντίγραφο της απόφασης μη επιστροφής και συναφή έγγραφα, ιδίως πρακτικά, στο αρμόδιο δικαστήριο ή στην κεντρική αρχή του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του, κατά τα οριζόμενα στο εθνικό δίκαιο. Τα εν λόγω έγγραφα επιδίδονται στο δικαστήριο εντός μηνός από την ημερομηνία της απόφασης περί μη επιστροφής.

7. Αν τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του δεν έχουν ήδη επιληφθεί κατόπιν αιτήσεως ενός των μερών, το δικαστήριο ή η κεντρική αρχή που λαμβάνει την πληροφορία που μνημονεύεται στην παράγραφο 6 πρέπει να την γνωστοποιήσει στα μέρη και να τα καλέσει να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους ενώπιον του δικαστηρίου σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, εντός τριών μηνών από την κοινοποίηση, ώστε το δικαστήριο να εξετάσει το ζήτημα της επιμέλειας του παιδιού.

Με την επιφύλαξη των περί δικαιοδοσίας διατάξεων του παρόντος κανονισμού, το δικαστήριο περατώνει την υπόθεση, εάν παρέλθει άπρακτη η ως άνω προθεσμία.

8. Ανεξάρτητα από απόφαση για τη μη επιστροφή του παιδιού σύμφωνα με το άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, οιαδήποτε μεταγενέστερη απόφαση η οποία διατάσσει την επιστροφή του παιδιού και έχει εκδοθεί από δικαστήριο αρμόδιο βάσει του παρόντος κανονισμού είναι εκτελεστή σύμφωνα με το κεφάλαιο ΙΙΙ τμήμα 4, προκειμένου να εξασφαλισθεί η επιστροφή του παιδιού.»

15 Το άρθρο 60 του ίδιου κανονισμού, με τίτλο «Σχέση με ορισμένες πολυμερείς συμβάσεις», ορίζει τα εξής:

«Στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών που είναι συμβαλλόμενα μέρη του, ο παρών κανονισμός υπερισχύει των ακόλουθων συμβάσεων, στο βαθμό που αφορούν θέματα διεπόμενα από αυτόν:

[…]

ε) σύμβαση της Χάγης [του 1980].»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

16 Η L γεννήθηκε τον Νοέμβριο του 2014 στην Ελβετία και έχει διπλή ιθαγένεια, τη γερμανική και την πολωνική. Ο πατέρας της, γερμανικής ιθαγένειας, διαμένει στην Ελβετία από τον Ιούνιο του 2013 για επαγγελματικούς λόγους, ενώ η μητέρα της, πολωνικής ιθαγένειας, έζησε με την κόρη της από τον Ιανουάριο του 2015 έως τον Απρίλιο του 2016 στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν (Γερμανία), πόλη στην οποία συνήψαν γάμο οι γονείς της L.

17 Από τον Ιανουάριο του 2015 έως τον Απρίλιο του 2016, ο πατέρας επισκεπτόταν τακτικά τη μητέρα και την L στη Γερμανία.

18 Τον Μάιο του 2015 η Ελβετική Υπηρεσία Μετανάστευσης δέχθηκε την αίτηση οικογενειακής επανένωσης που υπέβαλε ο πατέρας, κατόπιν της οποίας η μητέρα έλαβε άδεια προσωρινής διαμονής στην Ελβετία, ισχύουσα μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2019.

19 Στις 9 Απριλίου 2016 η μητέρα μετοίκησε με την L στην Πολωνία. Ταυτόχρονα, η μητέρα ζήτησε τη διαγραφή όλων των μελών της οικογένειας από το δημοτολόγιο της Φρανκφούρτης επί του Μάιν, δηλώνοντας ως νέα διεύθυνση τη διεύθυνση του πατέρα στην Ελβετία. Το καλοκαίρι του 2016 η μητέρα υπέβαλε αιτήσεις για θέσεις εργασίας στην Ελβετία. Εργάζεται στην Πολωνία από τον Νοέμβριο του 2016.

20 Αρχικώς, ο πατέρας επισκεπτόταν τη σύζυγό του και την κόρη του στην Πολωνία. Ωστόσο, από τον Απρίλιο του 2017 η μητέρα δεν επέτρεπε πλέον στον πατέρα να ασκήσει το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας με την κόρη τους. Ενέγραψε την L σε παιδικό σταθμό στην Πολωνία, χωρίς τη συγκατάθεση του πατέρα. Στα τέλη Μαΐου 2017 η μητέρα ενημέρωσε τον πατέρα ότι θα παρέμενε με την κόρη τους στην Πολωνία.

21 Στις 7 Ιουλίου 2017 ο πατέρας υπέβαλε αίτηση επιστροφής του παιδιού στην Ελβετία μέσω της ελβετικής κεντρικής αρχής, ήτοι της ομοσπονδιακής υπηρεσίας δικαιοσύνης στη Βέρνη, δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980.

22 Με απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2017, το Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie (ειρηνοδικείο Κρακοβίας – Nowa Huta, Κρακοβία, Πολωνία) απέρριψε την αίτηση αυτή, με την αιτιολογία ότι ο πατέρας είχε δώσει τη συγκατάθεσή του για την επ' αόριστον μετοικεσία της μητέρας και της κόρης τους στην Πολωνία. Επιπλέον, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι υφίστατο σοβαρός κίνδυνος για το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού, κατά την έννοια του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της σύμβασης της Χάγης του 1980, σε περίπτωση επιστροφής του, δεδομένου ότι ο πατέρας παραδέχθηκε ότι είχε ασκήσει μία φορά βία κατά της μητέρας.

23 Με απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, το Sąd Okręgowy w Krakowie (πρωτοδικείο Κρακοβίας, Πολωνία) απέρριψε την έφεση που άσκησε ο πατέρας κατά της πρωτόδικης απόφασης.

24 Στις 27 Σεπτεμβρίου 2017 η μητέρα κίνησε διαδικασία διαζυγίου στην Πολωνία. Τον Οκτώβριο του 2017 η μητέρα ζήτησε επίσης τη διαγραφή της L από το δημοτολόγιο του δήμου Χ της Ελβετίας.

25 Με απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, το Sąd Okręgowy w Krakowie (πρωτοδικείο Κρακοβίας) ανέθεσε προσωρινά την επιμέλεια της L στη μητέρα και ρύθμισε την υποχρέωση του πατέρα περί διατροφής. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι κατά τη διάρκεια του 2022 ο πατέρας επισκέφθηκε το παιδί στην Πολωνία δυνάμει δικαστικής απόφασης εκδοθείσας στο εν λόγω κράτος μέλος.

26 Ο πατέρας δεν ενέμεινε σε μια δεύτερη αίτηση επιστροφής του παιδιού δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980 την οποία είχε καταθέσει στις 29 Ιουνίου 2018 ενώπιον της Bundesamt für Justiz (ομοσπονδιακής υπηρεσίας δικαιοσύνης) στη Βόννη (Γερμανία).

27 Με αγωγή της 12ης Ιουλίου 2018, η οποία κατατέθηκε ενώπιον του Amtsgericht Frankfurt am Main (ειρηνοδικείου Φρανκφούρτης επί του Μάιν, Γερμανία), ο πατέρας ζήτησε να του ανατεθεί η αποκλειστική επιμέλεια του παιδιού και να του αναγνωριστεί το δικαίωμα καθορισμού του τόπου διαμονής του, καθώς και να διαταχθεί η επιστροφή του παιδιού σε αυτόν, στην Ελβετία, από την έναρξη ισχύος της απόφασης.

28 Ο πατέρας υποστήριξε ότι κατά τη διάρκεια του 2015 οι γονείς του παιδιού είχαν συμφωνήσει να διαμείνουν εφεξής με την L στην Ελβετία. Τον Απρίλιο του 2016 η μητέρα αποφάσισε να ζήσει, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, μαζί με τους γονείς της στην Πολωνία. Ο πατέρας έδωσε τη συγκατάθεσή του, υπό τον όρο ότι η διαμονή αυτή θα περιοριζόταν σε δύο ή τρία έτη. Συμφωνήθηκε ότι το παιδί θα πήγαινε σε παιδικό σταθμό στην Ελβετία το αργότερο από τον Νοέμβριο του 2017.

29 Η μητέρα αντέκρουσε την ανωτέρω αγωγή. Συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι ο πατέρας έδωσε τη συγκατάθεσή του για τη μετοικεσία στην Πολωνία και ότι συνέπραξε στην έκδοση του πολωνικού διαβατηρίου στη χώρα αυτή. Αντιθέτως, δεν υπήρξε ούτε συμφωνία για μετοικεσία περιορισμένης διάρκειας στην Πολωνία, αλλά ούτε και συμφωνία για μετοικεσία στην Ελβετία.

30 Με απόφαση της 3ης Ιουνίου 2019, το Amtsgericht Frankfurt am Main (ειρηνοδικείο Φρανκφούρτης επί του Μάιν) απέρριψε την αγωγή του πατέρα για την ανάθεση της αποκλειστικής επιμέλειας του παιδιού, με την αιτιολογία ότι το δικαστήριο αυτό δεν είχε διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθεί επ' αυτής.

31 Ο πατέρας άσκησε έφεση κατά της εν λόγω απόφασης ενώπιον του Oberlandesgericht Frankfurt am Main (εφετείου Φρανκφούρτης επί του Μάιν, Γερμανία) υποστηρίζοντας, κατ' ουσίαν, ότι η διεθνής δικαιοδοσία των γερμανικών δικαστηρίων απορρέει από το άρθρο 11, παράγραφος 6, του κανονισμού 2201/2003, σε συνδυασμό με την παράγραφο 7 του άρθρου αυτού, καθώς και από το άρθρο 10 του ίδιου κανονισμού.

32 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, κατά πρώτον, ότι κατά την ημερομηνία άσκησης της αγωγής του πατέρα πρωτοδίκως, ήτοι στις 12 Ιουλίου 2018, η L είχε τη συνήθη διαμονή της στην Πολωνία, με αποτέλεσμα η διεθνής δικαιοδοσία των γερμανικών δικαστηρίων να μην μπορεί να θεμελιωθεί στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003.

33 Κατά δεύτερον, όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων αυτών, που απορρέει, κατά τον πατέρα, από τα άρθρα 10 και 11 του κανονισμού 2201/2003, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι τα άρθρα αυτά πρέπει να ερμηνεύονται συνδυαστικά και υπενθυμίζει ότι τα εν λόγω άρθρα εφαρμόζονται μόνο στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας επιστροφής που κινήθηκε κατόπιν αιτήσεως του πατέρα στις 7 Ιουλίου 2017 μέσω της ομοσπονδιακής υπηρεσίας δικαιοσύνης στη Βέρνη, η οποία αποσκοπούσε στην επιστροφή του παιδιού στην Ελβετία, οι απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 11 του κανονισμού 2201/2003 και αφορούν την εφαρμογή διαδικασιών βάσει της σύμβασης της Χάγης του 1980 δεν έχουν εφαρμογή, δεδομένου ότι η Ελβετική Συνομοσπονδία δεν δεσμεύεται από τον κανονισμό 2201/2003.

34 Κατά συνέπεια, κατά το αιτούν δικαστήριο, μετά την απόρριψη της αίτησης επιστροφής, το πολωνικό δικαστήριο δεν είχε κανένα λόγο να ενεργήσει σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφοι 6 και 7, του κανονισμού αυτού και να ενημερώσει τα γερμανικά δικαστήρια ή την κεντρική γερμανική αρχή για την απόφαση περί μη επιστροφής. Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι η δεύτερη αίτηση επιστροφής, την οποία ο πατέρας υπέβαλε στην ομοσπονδιακή υπηρεσία δικαιοσύνης στη Βόννη λίγο πριν από την άσκηση της αγωγής για την αποκλειστική επιμέλεια από την οποία ανέκυψε η παρούσα διαδικασία, δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση για τη διατήρηση της διεθνούς δικαιοδοσίας δυνάμει του άρθρου 10 του εν λόγω κανονισμού, δεδομένου ότι ο πατέρας δεν ενέμεινε στην εν λόγω αίτηση επιστροφής.

35 Κατά τρίτον, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στο μέτρο που το άρθρο 10 του κανονισμού 2201/2003 τυγχάνει εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση, δεν πληρούνται, κατ' αρχήν, οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 10 στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού αυτού, το οποίο προβλέπει τη διατήρηση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Συγκεκριμένα, ενώ ο πατέρας υποστηρίζει ότι το παιδί μετακινήθηκε παρανόμως στην Πολωνία τον Μάιο του 2017, η αγωγή του σχετικά με το δικαίωμα επιμέλειας ασκήθηκε μόλις στις 12 Ιουλίου 2018, οπότε δεν τηρήθηκε η προθεσμία του ενός έτους που προβλέπεται στο άρθρο 10, στοιχείο β', σημείο i, του εν λόγω κανονισμού. Ωστόσο, η προθεσμία μπορεί να θεωρηθεί ότι τηρήθηκε αν γίνει δεκτό ότι άρχισε να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία το παιδί αυτό θα έπρεπε, κατά τον πατέρα του, να αρχίσει να πηγαίνει σε παιδικό σταθμό στην Ελβετία, ήτοι από τον Νοέμβριο του 2017.

36 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η έκθεση των πραγματικών περιστατικών που προβάλλει συναφώς ο πατέρας στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας διαφέρει από εκείνην στην οποία προέβη κατά τη διαδικασία που κινήθηκε βάσει της σύμβασης της Χάγης του 1980. Τίθεται, επομένως, το ζήτημα αν ο πατέρας απώλεσε το δικαίωμά του να προβάλει νέα πραγματικά περιστατικά όσον αφορά την ακριβή ημερομηνία της παράνομης μετακίνησης και αν οι κανόνες περί βάρους αποδείξεως που έχουν εφαρμογή στις διαδικασίες οι οποίες διεξάγονται δυνάμει της σύμβασης αυτής μπορούν να εφαρμοστούν και στην παρούσα διαδικασία. Το αιτούν δικαστήριο κλίνει υπέρ της άποψης ότι δεν δεσμεύεται από την απόφαση επί της αίτησης επιστροφής που εκδόθηκε βάσει της εν λόγω σύμβασης και ότι πρέπει να εκτιμήσει τις αντιφάσεις που περιλαμβάνονται στην έκθεση των πραγματικών περιστατικών του πατέρα.

37 Τέλος, κατά τέταρτον, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, σε περίπτωση άρνησης επιστροφής του παιδιού δυνάμει του άρθρου 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, οι κανόνες του άρθρου 11, παράγραφοι 6 έως 8, του κανονισμού 2201/2003 επιτάσσουν την κίνηση διαδικασίας σχετικά με την επιμέλεια του παιδιού ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Εντούτοις, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει ο πατέρας, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η εφαρμογή των διατάξεων του εν λόγω άρθρου 11 προϋποθέτει οπωσδήποτε την κίνηση διαδικασίας δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980 μεταξύ δύο κρατών μελών δεσμευόμενων από τον κανονισμό 2201/2003, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

38 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberlandesgericht Frankfurt am Main (εφετείο Φρανκφούρτης επί του Μάιν) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«Έχει ο ρυθμιστικός μηχανισμός των άρθρων 10 και 11 του [κανονισμού 2201/2003] εφαρμογή αποκλειστικά και μόνο σε διαδικασίες που αφορούν σχέσεις μεταξύ κρατών μελών της Ένωσης;

Συγκεκριμένα:

1) Έχει εφαρμογή το άρθρο 10 του [κανονισμού 2201/2003], με αποτέλεσμα να διατηρείται η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του μέχρι τούδε κράτους [μέλους] διαμονής, εάν το παιδί είχε, πριν από τη μετακίνησή του, τη συνήθη διαμονή του σε κράτος μέλος της Ένωσης (Γερμανία) και η διαδικασία επιστροφής διεξήχθη σύμφωνα με τη σύμβαση της Χάγης [του 1980], μεταξύ κράτους μέλους της Ένωσης (Πολωνία) και τρίτου κράτους (Ελβετία), η δε αίτηση επιστροφής του παιδιού απορρίφθηκε κατά τη διαδικασία αυτή;

   Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα:

2) Ποιες απαιτήσεις θεσπίζει το άρθρο 10, στοιχείο β', σημείο i, του [κανονισμού 2201/2003] για τους σκοπούς της απόδειξης της διατήρησης της διεθνούς δικαιοδοσίας [των δικαστηρίων του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του παιδιού];

3) Έχει εφαρμογή το άρθρο 11, παράγραφοι 6 έως 8, του [κανονισμού 2201/2003] ακόμη και σε περίπτωση διαδικασίας επιστροφής σύμφωνα με τη σύμβαση της Χάγης [του 1980] μεταξύ τρίτου κράτους και κράτους μέλους της Ένωσης ως κράτους μετακίνησης του παιδιού, εφόσον το παιδί, πριν από τη μετακίνησή του, είχε τη συνήθη διαμονή του σε άλλο κράτος μέλος της Ένωσης;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

39 Κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου την οποία θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο μια χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα προδικαστικά ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2024, Direktor na Glavna direktsia «Natsionalna politsia» pri MVR – Sofia, C-118/22, EU:C:2024:97, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

40 Εν προκειμένω, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα οφείλεται στο γεγονός ότι, κατά το αιτούν δικαστήριο, η εφαρμογή του άρθρου 10 του κανονισμού 2201/2003 προϋποθέτει ότι η διαδικασία επιστροφής του παιδιού που έχει κινηθεί δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980 διενεργείται μεταξύ δύο κρατών μελών, όπως η διαδικασία αυτή συμπληρώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 11 του κανονισμού αυτού. Στο μέτρο, όμως, που ο πατέρας κίνησε, πριν από τη διαφορά στην υπό κρίση υπόθεση, διαδικασία επιστροφής του παιδιού μέσω της κεντρικής αρχής της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, τρίτης χώρας η οποία είναι αναμφισβήτητο ότι δεν δεσμεύεται από τον κανονισμό 2201/2003, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι ούτε οι διατάξεις του εν λόγω άρθρου 11 ούτε, κατά συνέπεια, οι διατάξεις του άρθρου 10 του κανονισμού αυτού έχουν εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης.

41 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη διατήρηση της διεθνούς δικαιοδοσίας των γερμανικών δικαστηρίων ως δικαστηρίων του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του.

42 Επομένως, με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 10, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι η διάταξη αυτή παύει να έχει εφαρμογή για τον λόγο και μόνον ότι ζητήθηκε από κεντρική αρχή τρίτης χώρας να θέσει σε εφαρμογή διαδικασία επιστροφής του παιδιού δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980, και ότι η διαδικασία αυτή δεν τελεσφόρησε.

43 Χωρίς να αμφισβητεί το παραδεκτό του ερωτήματος αυτού, η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το εν λόγω άρθρο 10 δεν έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης, στο μέτρο που πολωνικό δικαστήριο απέρριψε την αίτηση του πατέρα της L να διαταχθεί η επιστροφή του παιδιού του, δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980, κρίνοντας ότι δεν υπήρξε παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση του παιδιού αυτού.

44 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι, όπως επιβεβαιώνεται από το άρθρο 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003, η απόφαση δικαστηρίου κράτους μέλους με την οποία απορρίπτεται αίτηση επιστροφής, βάσει της σύμβασης της Χάγης του 1980, δεν αποκλείει τη δυνατότητα δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους να κρίνει ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού αυτού.

45 Κατόπιν της διευκρινίσεως αυτής, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, γενική δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί έχει τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο της άσκησης του ενδίκου βοηθήματος. Πράγματι, λόγω της γεωγραφικής τους εγγύτητας, τα δικαστήρια αυτά είναι κατά κανόνα τα πλέον κατάλληλα να αποφανθούν επί των προσφορότερων για το συμφέρον του παιδιού μέτρων [απόφαση της 14ης Ιουλίου 2022, CC (Μεταφορά της συνήθους διαμονής του παιδιού σε τρίτο κράτος), C-572/21, EU:C:2022:562, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

46 Εντούτοις, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, η γενική αυτή δικαιοδοσία δεν θίγει «τις διατάξεις των άρθρων 9, 10 και 12» του εν λόγω κανονισμού.

47 Το άρθρο 10 του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του διατηρούν τη διεθνή δικαιοδοσία τους έως ότου το παιδί έχει αποκτήσει συνήθη διαμονή σε άλλο κράτος μέλος.

48 Η μεταβίβαση της διεθνούς δικαιοδοσίας στα δικαστήρια του άλλου αυτού κράτους μέλους εξαρτάται από την προβλεπόμενη στο στοιχείο α' του εν λόγω άρθρου 10 προϋπόθεση ότι το πρόσωπο που έχει δικαίωμα επιμέλειας έχει συγκατατεθεί στη μετακίνηση ή κατακράτηση, ή από τις προβλεπόμενες στο στοιχείο β' του εν λόγω άρθρου 10 προϋποθέσεις. Κατά το στοιχείο β', απαιτείται, πρώτον, το παιδί να έχει διαμείνει στο εν λόγω κράτος μέλος για περίοδο τουλάχιστον ενός έτους αφότου το πρόσωπο, το ίδρυμα ή οιαδήποτε άλλη οργάνωση που έχει δικαίωμα επιμέλειας γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει τον τόπο στον οποίο ευρίσκεται το παιδί, δεύτερον, το παιδί να έχει ενταχθεί στο νέο περιβάλλον του και, τρίτον, να συντρέχει μία από τις τέσσερις άλλες προϋποθέσεις των σημείων i έως iv της διάταξης αυτής. Η προϋπόθεση του σημείου i προβλέπει ότι εντός ενός έτους αφότου ο δικαιούχος της επιμέλειας γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει τον τόπο στον οποίο ευρίσκεται το παιδί «δεν έχει υποβληθεί αίτηση επιστροφής ενώπιον των αρμόδιων αρχών του κράτους μέλους στο οποίο έχει μετακινηθεί ή κατακρατείται το παιδί».

49 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, όταν ένα πρόσωπο που έχει δικαίωμα επιμέλειας προσφεύγει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους προκειμένου να εκδοθεί, βάσει της σύμβασης της Χάγης του 1980, απόφαση για την επιστροφή του παιδιού το οποίο μετακινήθηκε ή κατακρατείται παρανόμως σε κράτος μέλος διάφορο του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση, ισχύουν οι παράγραφοι 2 έως 8 του εν λόγω άρθρου.

50 Από το γράμμα του άρθρου 11 προκύπτει σαφώς ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται μόνον όταν πρόκειται περί διαδικασίας επιστροφής παιδιού που μετακινήθηκε ή κατακρατείται παρανόμως η οποία έχει κινηθεί δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980 μεταξύ κρατών μελών.

51 Εντούτοις, από κανένα στοιχείο του γράμματος ή της οικονομίας του άρθρου 10 του κανονισμού αυτού ή των σκοπών που αυτό επιδιώκει δεν μπορεί να συναχθεί ότι ο προβλεπόμενος στο εν λόγω άρθρο 10 κανόνας ειδικής δικαιοδοσίας, ο οποίος συνίσταται, κατ' αρχήν, στη διατήρηση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του, καθίσταται ανεφάρμοστος για τον λόγο ότι κινήθηκε ανεπιτυχώς διαδικασία επιστροφής δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980 μεταξύ των κεντρικών ή δικαστικών αρχών τρίτης χώρας και κράτους μέλους.

52 Πράγματι, κατά πρώτον, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 10 του κανονισμού 2201/2003 βασίζεται στην «παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού», νοούμενη, κατά το άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού αυτού, ως μετακίνηση ή κατακράτηση πραγματοποιούμενη κατά προσβολή δικαιώματος επιμέλειας που προκύπτει από δικαστική απόφαση, απευθείας από τον νόμο ή από ισχύουσα συμφωνία δυνάμει του δικαίου του κράτους μέλους εντός του οποίου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση αυτή και υπό την επιφύλαξη ότι το δικαίωμα επιμέλειας ασκούνταν πραγματικά, αποκλειστικά ή από κοινού με άλλους, κατά τον χρόνο της μετακίνησης ή της κατακράτησης ή θα είχε ασκηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο εάν δεν είχαν επισυμβεί τα εν λόγω γεγονότα (πρβλ. απόφαση της 2ας Αυγούστου 2021, A, C-262/21 PPU, EU:C:2021:640, σκέψη 44).

53 Κατά συνέπεια, ο ορισμός αυτός της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης παιδιού αναφέρεται αποκλειστικά σε προσβολή του δικαιώματος επιμέλειας ενός εκ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας δυνάμει του δικαίου του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού αμέσως πριν από την εν λόγω μετακίνηση ή κατακράτηση. Επομένως, δεν εξαρτάται από την εκ μέρους του δικαιούχου της επιμέλειας κίνηση (κατ' ανάγκην μεταγενέστερη και ενδεχόμενη) διαδικασίας επιστροφής του παιδιού βάσει της σύμβασης της Χάγης του 1980.

54 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τον σκοπό που επιδιώκει το άρθρο 10 του κανονισμού 2201/2003, ο οποίος συνίσταται στο να αποφεύγεται η παροχή στον δράστη της παράνομης απαγωγής παιδιού δικονομικού πλεονεκτήματος το οποίο θα απέρρεε από το γεγονός ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την απαγωγή θα έχαναν αυτομάτως τη διεθνή δικαιοδοσία τους για τον λόγο και μόνον ότι το παιδί έχει πλέον τη συνήθη διαμονή του μαζί με τον δράστη της απαγωγής σε άλλο κράτος μέλος [πρβλ. απόφαση της 13ης Ιουλίου 2023, TT (Παράνομη μετακίνηση του παιδιού), C-87/22, EU:C:2023:571, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

55 Κατά δεύτερον, ενώ, προκειμένου να παύσουν να έχουν διεθνή δικαιοδοσία τα δικαστήρια της προηγούμενης συνήθους διαμονής του παιδιού, το άρθρο 10 στοιχείο β', μνημονεύει τη μη υποβολή οποιασδήποτε αίτησης επιστροφής ενώπιον των αρμοδίων αρχών του κράτους μέλους

στο έδαφος του οποίου το παιδί μετακινήθηκε ή κατακρατείται παράνομα, η διάταξη αυτή ουδόλως διευκρινίζει ότι μια τέτοια αίτηση πρέπει να έχει υποβληθεί βάσει της σύμβασης της Χάγης του 1980 ούτε αποκλείει τη δυνατότητα υποβολής της μέσω κεντρικής αρχής τρίτης χώρας.

56 Αντιθέτως, η παραδοχή στην οποία στηρίζεται το αιτούν δικαστήριο θα ισοδυναμούσε με υποχρέωση του δικαιούχου της γονικής μέριμνας, του οποίου το δικαίωμα επιμέλειας προσβλήθηκε κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού αυτού, να επικαλεστεί τις διατάξεις της σύμβασης της Χάγης του 1980 για να ζητήσει την επιστροφή του συγκεκριμένου παιδιού.

57 Όμως, αφενός, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 60 του κανονισμού 2201/2003, οι διατάξεις της σύμβασης της Χάγης του 1980 δεν υπερισχύουν των διατάξεων του κανονισμού στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά θέματα διεπόμενα από αυτόν [πρβλ. απόφαση της 13ης Ιουλίου 2023, TT (Παράνομη μετακίνηση του παιδιού), C-87/22, EU:C:2023:571, σκέψη 58].

58 Αφετέρου, το επιχείρημα σχετικά με την ύπαρξη υποχρέωσης επίκλησης των διατάξεων της σύμβασης της Χάγης του 1980 για να ζητηθεί η επιστροφή παιδιού που αποτέλεσε αντικείμενο διεθνούς απαγωγής έχει ήδη απορριφθεί από το Δικαστήριο με την απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2018, C.E. και N.E. (C-325/18 PPU και C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, σκέψεις 49 και 51). Όπως προκύπτει από το άρθρο 34 της σύμβασης αυτής, η διαδικασία επιστροφής μπορεί, πράγματι, να στηρίζεται σε άλλους κανόνες ή άλλες συμβατικές διατάξεις, ιδίως διμερείς. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης, στη σκέψη 53 της απόφασης αυτής, ότι ο δικαιούχος της γονικής μέριμνας δύναται να ζητήσει την αναγνώριση και εκτέλεση, σύμφωνα με τις διατάξεις του κεφαλαίου III του κανονισμού 2201/2003, απόφασης σχετικής με τη γονική μέριμνα και την επιστροφή παιδιών, η οποία έχει εκδοθεί από δικαστήριο έχον διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του κεφαλαίου II, τμήμα 2, του κανονισμού 2201/2003, ακόμη και όταν δεν έχει υποβάλει αίτηση επιστροφής βάσει της σύμβασης της Χάγης του 1980.

59 Επομένως, το γεγονός και μόνον ότι ο γονέας του οποίου το δικαίωμα επιμέλειας προσβλήθηκε κίνησε ανεπιτυχώς διαδικασία κατ' εφαρμογήν της σύμβασης της Χάγης του 1980 για την επιστροφή του παιδιού που μετακινήθηκε ή κατακρατήθηκε παρανόμως, υποβάλλοντας σχετική αίτηση στην κεντρική αρχή τρίτης χώρας η οποία διαβιβάστηκε, στη συνέχεια, στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους, δεν ασκεί επιρροή στην εφαρμογή, σε μια τέτοια περίπτωση, του κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπεται στο άρθρο 10 του κανονισμού 2201/2003.

60 Κατά τρίτον, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει το αιτούν δικαστήριο, η απόφαση της 24ης Μαρτίου 2021, MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 10 του εν λόγω κανονισμού δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση κατά την οποία ένα παιδί έχει αποκτήσει, κατά την ημερομηνία άσκησης της αγωγής σχετικά με τη γονική μέριμνα, τη συνήθη διαμονή του σε τρίτη χώρα κατόπιν απαγωγής και μετακίνησής του στη χώρα αυτή, δεν ασκεί επιρροή στην ανωτέρω ερμηνεία. Πράγματι, δεν αμφισβητείται, στην υπόθεση της κύριας δίκης, ότι η φερόμενη ως παράνομη μετακίνηση πραγματοποιήθηκε μεταξύ δύο κρατών μελών, δηλαδή αποτελεί κατάσταση η οποία δίχως άλλο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης αυτής.

61 Τέλος, κατά τέταρτον, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Γερμανική Κυβέρνηση, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, ελλείψει σχετικής ρύθμισης του κανονισμού 2201/2003, ότι η εφαρμογή του προβλεπόμενου στο άρθρο 10 του κανονισμού αυτού κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις γονικής μέριμνας εξαρτάται από την εφαρμογή διαδικαστικών κανόνων, όπως οι

προβλεπόμενοι στο άρθρο 11, παράγραφοι 6 και 7, του εν λόγω κανονισμού, οι οποίοι έχουν κυρίως ως αντικείμενο, αφενός, να ρυθμίσουν τη διαβίβαση πληροφοριών σχετικών με απόφαση περί μη επιστροφής, εκδοθείσα δυνάμει του άρθρου 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, οι οποίες πρέπει να γνωστοποιούνται στο έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση και, αφετέρου, να καθορίσουν τον τρόπο κοινοποίησης των πληροφοριών αυτών (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2015, RG, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, σκέψη 46).

62 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 10, στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι η διάταξη αυτή δεν παύει να έχει εφαρμογή για τον λόγο και μόνον ότι ζητήθηκε από κεντρική αρχή τρίτης χώρας να θέσει σε εφαρμογή διαδικασία επιστροφής παιδιού δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980 και ότι η διαδικασία αυτή δεν τελεσφόρησε.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

63 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, γενικώς, να διευκρινιστούν οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται προκειμένου να διαπιστωθεί η διατήρηση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του.

64 Από το σκεπτικό και τα πραγματικά περιστατικά που εκτίθενται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το ερώτημα αυτό άπτεται ειδικότερα δύο σημείων που αφορούν ιδίως την έννοια της «αίτησης επιστροφής», κατά το άρθρο 10 στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού. Αφενός, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η αίτηση επιστροφής που υπέβαλε ο πατέρας της L στις 7 Ιουλίου 2017 δεν συνιστά «αίτηση επιστροφής», κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 10, στοιχείο β′, σημείο i, για τον λόγο ότι αποσκοπούσε στην επιστροφή του παιδιού σε τρίτη χώρα, ήτοι στην Ελβετική Συνομοσπονδία. Αφετέρου, το δικαστήριο αυτό εκτιμά ότι η αγωγή επιμέλειας την οποία άσκησε ο πατέρας στις 12 Ιουλίου 2018 μπορεί να εξομοιωθεί με «αίτηση επιστροφής», κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 10 στοιχείο β′, σημείο i. Επισημαίνει, ωστόσο, ότι η αγωγή αυτή ασκήθηκε μετά την ενιαύσια προθεσμία που ορίζει η εν λόγω διάταξη, αν θεωρηθεί ότι η ημερομηνία έναρξης της προθεσμίας αυτής πρέπει να είναι η ίδια με την εφαρμοστέα στο πλαίσιο της αίτησης επιστροφής που υποβλήθηκε στις 7 Ιουλίου 2017, λαμβανομένων υπόψη των αιτημάτων του πατέρα. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης αν ο δικαιούχος της επιμέλειας έχει τη δυνατότητα να προσκομίσει νέα στοιχεία σε σχέση με εκείνα που προέβαλε στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας και ζητεί να διευκρινιστούν οι σχετικοί κανόνες περί βάρους αποδείξεως.

65 Λαμβανομένων υπόψη των διευκρινίσεων αυτών και υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου που μνημονεύθηκε στη σκέψη 39 της παρούσας απόφασης, το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να αναδιατυπωθεί υπό την έννοια ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 10, στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι εμπίπτει στην έννοια της «αίτησης επιστροφής», κατά τη διάταξη αυτή, μια αίτηση με την οποία ζητείται η επιστροφή του παιδιού σε κράτος διαφορετικό από το κράτος μέλος στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του ή μια αγωγή επιμέλειας του εν λόγω παιδιού ασκηθείσα ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους αυτού. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, αφενός, αν, προκειμένου να αποδειχθεί ότι ο δικαιούχος της επιμέλειας υπέβαλε αίτηση επιστροφής εντός της προθεσμίας που τάσσει η εν λόγω διάταξη, ο δικαιούχος αυτός έχει τη δυνατότητα να προσκομίσει νέα στοιχεία σε σχέση με τα στοιχεία που προέβαλε

κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που διενεργήθηκε δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980 και, αφετέρου, αν οι κανόνες περί βάρους αποδείξεως είναι οι ίδιοι με τους εφαρμοστέους στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής.

66 Όσον αφορά, κατά πρώτον, το ζήτημα αν, όπως υποστηρίζει ιδίως η Επιτροπή, αίτηση επιστροφής του παιδιού προς κράτος (ακόμη και προς τρίτη χώρα) διαφορετικό από το κράτος μέλος στο οποίο το παιδί αυτό είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του εμπίπτει στο άρθρο 10 στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού 2201/2003, διαπιστώνεται ότι ο κανονισμός δεν διευκρινίζει τι πρέπει να νοείται ως «αίτηση επιστροφής».

67 Κατά πάγια νομολογία, για την ερμηνεία διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά επίσης το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος [πρβλ. απόφαση της 13ης Ιουλίου 2023, TT (Παράνομη μετακίνηση του παιδιού), C-87/22, EU:C:2023:571, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

68 Συναφώς, κατ’ αρχάς, από κανένα στοιχείο του γράμματος του άρθρου 10 του κανονισμού 2201/2003 δεν μπορεί να συναχθεί ότι ο όρος «αίτηση επιστροφής» προσδιορίζει διαδικασία διαφορετική από εκείνη μέσω της οποίας ένα πρόσωπο ζητεί να επιστρέψει το παιδί στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του.

69 Εν συνεχεία, όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 10 του κανονισμού, υπενθυμίζεται ότι το εν λόγω άρθρο προβλέπει ειδικό κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας σε σχέση με τον γενικό κανόνα του άρθρου 8, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού. Συνακόλουθα, το άρθρο 10 ορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του διατηρείται ή, αντιθέτως, μεταβιβάζεται στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί έχει αποκτήσει συνήθη διαμονή μετά από παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση.

70 Επομένως, είναι λογικό και σύμφωνο με την οικονομία των προβλεπόμενων στον κανονισμό 2201/2003 κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας σε διαφορές γονικής μέριμνας, αφενός, η «αίτηση επιστροφής» του άρθρου 10 του κανονισμού αυτού να πρέπει να απευθύνεται στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου μετακινήθηκε παράνομα και ευρίσκεται το παιδί και, αφετέρου, η ίδια αυτή αίτηση να αποσκοπεί στην επιστροφή του παιδιού αυτού στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση και του οποίου τα δικαστήρια είναι κατά κανόνα, όπως έχει ήδη κρίνει το Δικαστήριο, τα πλέον κατάλληλα να αποφανθούν, λόγω της γεωγραφικής τους εγγύτητας, επί των προσφορότερων για το συμφέρον του παιδιού μέτρων [πρβλ. απόφαση της 13ης Ιουλίου 2023, TT (Παράνομη μετακίνηση του παιδιού), C-87/22, EU:C:2023:571, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Πλην όμως, η αίτηση με την οποία ζητείται να μεταφερθεί το παιδί σε άλλο κράτος –το οποίο μάλιστα είναι τρίτη χώρα–, στο έδαφος του οποίου δεν είχε τη συνήθη διαμονή του πριν από την παράνομη μετακίνησή του, δεν ανταποκρίνεται στη λογική αυτή.

71 Τέλος, η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τον σκοπό του κανονισμού 2201/2003. Πράγματι, σκοπός του είναι η αποτροπή της απαγωγής παιδιών μεταξύ κρατών και, σε περίπτωση απαγωγής, η άμεση επιστροφή του παιδιού στο κράτος της συνήθους διαμονής του (απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2018, C.E. και N.E., C-325/18 PPU και C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, σκέψη 47).

72 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει κρίνει, όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 11 του κανονισμού 2201/2003, ότι ένας από τους σκοπούς της διάταξης αυτής είναι η επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση [αποκατάσταση του status quo ante], ήτοι στην προτέρα της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης του παιδιού κατάσταση [πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, Rzecznik Praw Dziecka κ.λπ. (Αναστολή εκτέλεσης της απόφασης επιστροφής) (C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, σκέψη 69 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

73 Ακόμη κι αν, όπως κρίθηκε στις σκέψεις 51 έως 62 της παρούσας απόφασης, η διεθνής δικαιοδοσία την οποία θεσπίζει το άρθρο 10 του κανονισμού 2201/2003 δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση της κίνησης διαδικασίας επιστροφής δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980, όπως η διαδικασία αυτή συμπληρώνεται, μεταξύ των κρατών μελών, από τις διατάξεις του άρθρου 11 του κανονισμού αυτού, εντούτοις γεγονός παραμένει ότι η αποκατάσταση του status quo ante συνιστά κατ' ανάγκην κοινό σκοπό των αιτήσεων επιστροφής που διαλαμβάνονται στις διατάξεις του άρθρου 10 του εν λόγω κανονισμού και σε εκείνες του άρθρου 11 αυτού.

74 Ως εκ τούτου, το σύνολο των σκοπών αυτών θα διακυβευόταν αν ως «αίτηση επιστροφής» νοούνταν μια αίτηση μεταφοράς του παιδιού σε κράτος στο έδαφος του οποίου το παιδί δεν είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του (πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψη 38).

75 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τη σύμβαση της Χάγης του 1980. Πράγματι, μολονότι είναι αληθές, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, ότι το άρθρο 8, πρώτο εδάφιο, της σύμβασης αυτής επιτρέπει στον δικαιούχο της επιμέλειας να υποβάλει αίτηση επιστροφής μέσω της κεντρικής αρχής οποιουδήποτε συμβαλλόμενου μέρους, εντούτοις, το προοίμιο της εν λόγω σύμβασης αναφέρει ότι η σύμβαση αυτή αποσκοπεί στην προστασία του παιδιού, σε διεθνές επίπεδο, από τις επιβλαβείς συνέπειες της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης και στη θέσπιση διαδικασιών προκειμένου να διασφαλιστεί η άμεση επιστροφή του παιδιού στο κράτος της συνήθους διαμονής του [πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, Rzecznik Praw Dziecka κ.λπ. (Αναστολή εκτέλεσης της απόφασης επιστροφής) (C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, σκέψη 64].

76 Επομένως, από τη γραμματική, τη συστηματική και την τελολογική ερμηνεία του άρθρου 10, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2201/2003 προκύπτει ότι ως «αίτηση επιστροφής», κατά τη διάταξη αυτή, νοείται η αίτηση με την οποία ένα πρόσωπο ζητεί την επιστροφή παιδιού στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του.

77 Αντιστρόφως, αίτηση με την οποία ζητείται να επανενωθεί το παιδί με έναν από τους γονείς του σε τρίτη χώρα στην οποία το παιδί δεν είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνησή του δεν συνιστά «αίτηση επιστροφής», κατά την έννοια του άρθρου 10, στοιχείο β', σημείο i.

78 Κατά δεύτερον, μια αγωγή επιμέλειας ενώπιον δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του δεν μπορεί να θεωρηθεί ισοδύναμη με αίτηση επιστροφής κατά την έννοια του άρθρου 10, στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού 2201/2003.

79 Πράγματι, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 61 των προτάσεών του, από το άρθρο 10, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού προκύπτει ότι η αίτηση επιστροφής παιδιού και η αγωγή για την ανάθεση της επιμέλειας παιδιού δεν είναι εναλλάξιμες, δεδομένου ότι έχουν διαφορετικές λειτουργίες. Αφενός, σε αντίθεση με την αγωγή για την ανάθεση της επιμέλειας παιδιού, η οποία απαιτεί ενδελεχή εξέταση της ουσίας της διαφοράς σχετικά με τη γονική μέριμνα, η αίτηση επιστροφής υπόκειται, ως εκ της φύσεώς της, σε συνοπτική διαδικασία, δεδομένου ότι σκοπεί να διασφαλίσει, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 17 του κανονισμού 2201/2003, την άμεση επιστροφή του παιδιού [πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, Rzecznik Praw Dziecka κ.λπ. (Αναστολή εκτέλεσης της απόφασης επιστροφής) (C-638/22 PPU, EU:C:2023:103, σκέψεις 68 και 70]. Αφετέρου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η απόφαση περί επιστροφής ή μη επιστροφής του παιδιού δεν ρυθμίζει το ζήτημα της επιμέλειάς του, εξυπακουομένου ότι η αδυναμία κίνησης της διαδικασίας επιστροφής δεν θίγει τη δυνατότητα του γονέα του οποίου προσβλήθηκε το δικαίωμα επιμέλειας να προβάλει τα δικαιώματά του όσον αφορά επί της ουσίας το ζήτημα της γονικής μέριμνας κινώντας διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων που έχουν διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθούν του ζητήματος αυτού δυνάμει των διατάξεων του κανονισμού 2201/2003 (πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, σκέψη 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

80 Δεδομένου ότι ούτε η αίτηση επιστροφής παιδιού σε κράτος στο έδαφος του οποίου το παιδί αυτό δεν είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του ούτε η αγωγή επιμέλειας του παιδιού αυτού μπορούν να χαρακτηριστούν ως «αιτήσεις επιστροφής», κατά την έννοια του άρθρου 10 στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού 2201/2003, παρέλκει η εξέταση των ερωτημάτων που μνημονεύονται στην τελευταία περίοδο της σκέψης 65 της παρούσας απόφασης.

81 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 10, στοιχείο β′, σημείο i, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι δεν εμπίπτουν στην έννοια της «αίτησης επιστροφής», κατά τη διάταξη αυτή, ούτε αίτηση με την οποία ζητείται η επιστροφή του παιδιού σε κράτος διαφορετικό από το κράτος μέλος στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του ούτε αγωγή επιμέλειας του εν λόγω παιδιού ασκηθείσα ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους αυτού.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

82 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 11, παράγραφοι 6 έως 8, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται κατά τη διεξαγωγή διαδικασίας επιστροφής παιδιού, δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980, μεταξύ τρίτης χώρας και κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται το παιδί κατόπιν παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης, εφόσον το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του σε άλλο κράτος μέλος πριν από τη μετακίνησή του.

83 Όπως διευκρινίστηκε στη σκέψη 50 της παρούσας απόφασης, από το γράμμα του άρθρου 11 του κανονισμού προκύπτει ότι το εν λόγω άρθρο εφαρμόζεται μόνο σε συνδυασμό με τις διατάξεις της σύμβασης της Χάγης του 1980 στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών.

84 Επομένως, όπως ορθώς υποστήριξαν η Γερμανική και η Πολωνική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, οι υποχρεώσεις ενημέρωσης και κοινοποίησης που προβλέπονται στο άρθρο 11, παράγραφοι 6 και 7, του εν λόγω κανονισμού, καθώς και ο εκτελεστός χαρακτήρας της απόφασης περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 11, παράγραφος 8, του ίδιου κανονισμού, δεν έχουν εφαρμογή στο πλαίσιο διαδικασίας επιστροφής του παιδιού η οποία έχει κινηθεί μεταξύ κεντρικής αρχής τρίτης χώρας και των αρχών του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκεται το παιδί κατόπιν παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης.

85 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 11, παράγραφοι 6 έως 8, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται κατά τη διεξαγωγή, δυνάμει της σύμβασης της Χάγης του 1980, διαδικασίας επιστροφής παιδιού μεταξύ τρίτης χώρας και κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται το παιδί κατόπιν παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης.

Επί των δικαστικών εξόδων

86 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 10, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000,

έχει την έννοια ότι:

η διάταξη αυτή δεν παύει να έχει εφαρμογή για τον λόγο και μόνον ότι ζητήθηκε από κεντρική αρχή τρίτης χώρας να θέσει σε εφαρμογή διαδικασία επιστροφής παιδιού δυνάμει της σύμβασης για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, η οποία συνήφθη στη Χάγη στις 25 Οκτωβρίου 1980, και ότι η διαδικασία αυτή δεν τελεσφόρησε.

2) Το άρθρο 10, στοιχείο β', σημείο i, του κανονισμού 2201/2003

έχει την έννοια ότι:

δεν εμπίπτουν στην έννοια της «αίτησης επιστροφής», κατά τη διάταξη αυτή, ούτε αίτηση με την οποία ζητείται η επιστροφή του παιδιού σε κράτος διαφορετικό από το κράτος μέλος στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του ούτε αγωγή επιμέλειας του εν λόγω παιδιού ασκηθείσα ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους αυτού.

3) Το άρθρο 11, παράγραφοι 6 έως 8, του κανονισμού 2201/2003

έχει την έννοια ότι:

δεν εφαρμόζεται κατά τη διεξαγωγή, δυνάμει της σύμβασης για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, η οποία συνήφθη στη Χάγη στις 25 Οκτωβρίου 1980, διαδικασίας επιστροφής παιδιού μεταξύ τρίτης χώρας και κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται το παιδί κατόπιν παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης.

(υπογραφές)